

ค. นักเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่ กล่าวว่า ในอดีตเมื่อ 3 ปีก่อน ลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการเรียนรู้จากการฟังคำบรรยายและการอธิบายของครู โดยมีการใช้สื่อประกอบน้อย และสื่อก็ไม่นำเสนอตามตำรา สนใจไม่ทันสมัย โดยมีการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยทำเป็นงานกลุ่มและงานรายบุคคลบ้าง แต่ไม่ใช่ในลักษณะที่เป็นโครงการและได้ทำกิจกรรมการทดลองวิทยาศาสตร์บ้าง นักเรียนมีโอกาสคิดเองบ้างเป็นบางครั้ง แต่จะไม่ค่อยมีโอกาสในการคิดแก้ปัญหา

ในทัศนะของนักเรียน นักเรียนคิดว่าการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นการเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม ช่วยกันทำงาน แลกเปลี่ยนความรู้และมีความเป็นประชาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันก็ชอบการเรียนรู้แบบครูสอนตัวต่อตัว และชอบให้ครูอธิบาย เพราะช่วยให้เกิดความเข้าใจ และชอบการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จากการไปทัศนศึกษา และจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนได้คิด ได้แสดงความคิดเห็นและได้แสดงออกที่สำคัญที่สุดก็คือ นักเรียนชอบการเรียนรู้กับครูที่ใจดี เปิดโอกาสให้นักเรียนถาม เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจ

ในปัจจุบัน นักเรียนให้สัมภาษณ์การเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตในทางที่ดีขึ้น ครูใกล้ชิดและเอาใจใส่นักเรียนมากขึ้น ไม่มีการลงโทษเด็ก ครูมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน มีการพานักเรียนไปศึกษาหาความรู้จากสถานที่จริง มีการใช้สื่อที่ทันสมัย ครูให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ใช้ห้องสมุด ใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นคว้าข้อมูลมากขึ้น มีการให้นักเรียนทำงานกลุ่ม อภิปราย คิดแก้ปัญหาาร่วมกันมากขึ้น ประเมินการเรียนรู้โดยใช้แฟ้มสะสมงาน นอกจากนี้ครูยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรม และฝึกวินัยให้นักเรียนควบคู่ไปด้วยกัน

ข้อมูลข้างต้นนับว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลจากการให้นักเรียนประเมินค่ารายการที่นักเรียนมีโอกาสได้ปฏิบัติตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา จำนวน 16 รายการ พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับมาก 14 รายการ และระดับมากที่สุด 1 รายการ คือ รายการที่ระบุว่านักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่งไรก็ตาม ยังมีรายการที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับน้อยอีก 1 รายการ คือ เรื่องการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการและกระบวนการต่าง ๆ เช่น วิธีการหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น

นักเรียนส่วนใหญ่พอใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยให้เหตุผลว่าการเรียนรู้แบบนี้ ช่วยพัฒนาสมอง ทำให้มีความเข้าใจมากขึ้นและมีผลการเรียนดีขึ้น เป็นการเรียนที่ทำให้ได้รับความรู้แปลกใหม่ สามารถหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่ต้องมีใครมาบังคับ มีความรู้สึกว่าเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น และนักเรียนรู้สึกสนุก และกระตือรือร้น อยากเรียน อยากมาโรงเรียน เพราะครูใจดีและมีกิจกรรมมาก ได้ทำงานกลุ่ม ได้ทำโครงการ ได้ทำการทดลอง แสดงความคิดเห็นและรับฟังคนอื่น และมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนหนึ่งกล่าวว่า การเรียนดังกล่าวจะช่วยให้ นักเรียนสามารถสอบเข้าเรียนต่อโรงเรียนมัธยมได้ ๆ ได้

ง. ผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชนในปัจจุบันมีความพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน เนื่องจากเห็นผลงานของโรงเรียน เห็นว่าโรงเรียนมีมาตรฐานดีขึ้น มีชื่อเสียง มีวิชาการเด่น มีกิจกรรมสร้างสรรค์มาก และมีการประสานงานระหว่างครู และผู้ปกครองดี ผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้โรงเรียนผลิตเด็กที่เป็นคนดีสูงส่งคม รู้จักเสียสละและช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ผู้ปกครองต้องการให้เด็กเป็นผู้ที่มีความรู้ทางวิชาการ รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดริเริ่ม ต้องการให้เด็กตั้งใจเรียน ไม่เกเร เชื่อฟังครู พ่อแม่ เป็นคนมีเหตุผล ไม่เอาแต่ใจตนเอง และรู้จักคบเพื่อนที่ดี ไม่ติดยาเสพติด ผู้ปกครองให้ข้อมูลว่า พอใจที่เห็นเด็กมีความสุข อยากมาโรงเรียน เด็กมีเพื่อนและความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน เด็กกล้าแสดงออก และแสดงความเข้าใจในบทเรียน เข้าใจคำสั่งของครู สามารถอธิบายให้ผู้ปกครองฟังได้ เอาใจใส่ในการเรียนและการทำงาน และทำงานเสร็จทันเวลา

จากทัศนะดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองและชุมชนมีความคาดหวังว่า การเรียนรู้ของเด็กควรประกอบไปด้วยกระบวนการทางสังคม กระบวนการทางคุณธรรม จริยธรรม และอารมณ์ กระบวนการทางสติปัญญา อันได้แก่ กระบวนการคิดต่าง ๆ และกระบวนการปฏิบัติ ได้แก่ การแสดงออก และการกระทำต่าง ๆ

2.4 ยุทธวิธี / วิธีการ / กระบวนการสำคัญของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

จากการสอบถามครูเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนของครูตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา รวม 30 รายการ พบว่า ครูได้ประเมินการปฏิบัติของตนในอดีตอยู่ในระดับน้อย 9 รายการ นอกจากนั้นอีก 21 รายการอยู่ในระดับมาก แต่ในปัจจุบันครูได้ประเมินการปฏิบัติการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวอยู่ในระดับมากที่สุดถึง 28 รายการ มีเพียง 2 รายการเท่านั้นที่

ยังคงปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ เรื่องการจัดหลักสูตรท้องถิ่น และการให้ผู้เรียนใช้กระบวนการ
วิจัยในการเรียนรู้ ดังปรากฏในตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนของครูในช่วงก่อนและหลังปี

พ.ศ. 2540

การปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	การปฏิบัติ \bar{X}	ความหมาย	การปฏิบัติ \bar{X}	ความหมาย
ท่านเห็นด้วยและปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความไม่รู้อให้เกิดแก่ผู้เรียน	2.75	มาก	3.71	มากที่สุด
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.42	น้อย	3.67	มากที่สุด
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง	2.42	น้อย	3.75	มากที่สุด
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.67	มาก	3.79	มากที่สุด
5. การให้ผู้เรียนใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนด้วยตนเอง	2.46	น้อย	3.67	มากที่สุด
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน	2.54	มาก	3.63	มากที่สุด
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	2.83	มาก	3.71	มากที่สุด
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และดำรงชีวิต	2.92	มาก	3.58	มากที่สุด
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	2.58	มาก	3.50	มากที่สุด
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	2.75	มาก	3.54	มากที่สุด
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงในห้องเรียน	2.67	มาก	3.50	มากที่สุด
12. การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองใช้	2.62	มาก	3.50	มากที่สุด
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในภาพรวม ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	2.79	มาก	3.58	มากที่สุด
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและชุมชน	2.62	มาก	3.50	มากที่สุด
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	2.58	มาก	3.63	มากที่สุด
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	2.67	มาก	3.67	มากที่สุด
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมในวิชาต่าง ๆ	2.75	มาก	3.63	มากที่สุด
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	2.13	น้อย	3.08	มาก
19. การจัดการและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	2.50	มาก	3.54	มากที่สุด
20. การมีทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	2.58	มาก	3.63	มากที่สุด
21. การมีทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	2.67	มาก	3.63	มากที่สุด
22. การมีทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้แก่ผู้เรียน	2.71	มาก	3.58	มากที่สุด
23. การมีทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	2.71	มาก	3.58	มากที่สุด
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	2.67	มาก	3.71	มากที่สุด
25. การจัดหาแหล่งข้อมูลและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	2.58	มาก	3.71	มากที่สุด
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	2.13	น้อย	3.46	มาก
27. การส่งเสริมและใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	2.46	น้อย	3.54	มากที่สุด
28. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกระบวนการเรียนรู้	1.92	น้อย	3.67	มากที่สุด
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	2.13	น้อย	3.54	มากที่สุด
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	2.25	น้อย	3.75	มากที่สุด

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ผลจากการสอบถามครูดังกล่าว นับว่าสอดคล้องกับผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีโอกาสได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา รวม 16 รายการ ซึ่งปรากฏว่า รายการที่นักเรียนได้ประเมินค่าให้ในลำดับสูงสุด 5 ลำดับก็คือ (1) การได้ไปศึกษาจากแหล่งความรู้ชุมชน (2) การได้ฝึกทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่าง ๆ (3) การได้ฝึกทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่างๆ (4) การได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน และ (5) การได้ทดลอง เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลในเรื่องที่เรียน

จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียนพบว่า ห้องเรียนมีการจัดชั้นเรียนโดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ บางห้องแบ่งกลุ่มเด็กตามความสามารถ โดยให้เด็กเก่งนั่งบริเวณหลังห้อง ส่วนเด็กอ่อนนั่งใกล้ครู ครูจะเปิดโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความสนใจ รูปแบบกิจกรรมขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละวิชา เช่น วิชาคอมพิวเตอร์ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้างผลงาน เช่น ภาพเคลื่อนไหว แบบฝึก หรือเกมต่าง ๆ ตามรายวิชาที่กลุ่มสนใจ วิชาวิทยาศาสตร์ ครูใช้เทคนิคโดยให้เด็กตั้งชื่อกลุ่มตามชื่อนักวิทยาศาสตร์ที่กลุ่มสนใจ และกำหนดให้มีการเปลี่ยนกลุ่มใหม่ทุกเดือน เพื่อให้เด็กได้ศึกษาชีวประวัติ และผลงานของนักวิทยาศาสตร์ตามความสนใจ นอกจากนี้ ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลงานซึ่งกันและกัน วิธีการดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และพัฒนาทักษะ การทำงานได้เป็นอย่างดี

ครูแต่ละคนจะใช้เทคนิคการควบคุมชั้นเรียนที่แตกต่างกัน ครูส่วนใหญ่จะใช้เทคนิคการเสริมแรง และหักคะแนนเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ด้วยรางวัลกับกลุ่มเรียบร้อย ให้อาชีพกับกลุ่มที่เรียบร้อยตั้งใจร่วมกิจกรรม ซึ่งครูเรียกว่า "ดาวรุ่ง" และดึงดาวออกจากกลุ่มที่ไม่เรียบร้อย เรียกว่า "ดาวร่วง" ถ้ากลุ่มไหนทำตั้งใจเรียนมาก ๆ จะได้รับรางวัล "ดาวทองประจำเดือน" ขณะที่ครูคนหนึ่ง ให้เด็กช่วยกันสร้างกติกาในชั้นเรียนขึ้น ซึ่งทำให้เด็กให้ความร่วมมือ และเคารพกฎที่ช่วยกันสร้างขึ้น มีการทำงานกลุ่มโดยพูดคุยกันเบา ๆ หรือ ใช้การนั่งสมาธิ

ในด้านผู้เรียนนั้น พบว่านักเรียนกล้าแสดงออก พูดจาสุภาพ นักเรียนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม เช่น ยกมือตอบคำถาม พูดคุย ปรีกษา แสดงความคิดเห็นร่วมกันกับครูและเพื่อนอย่างเป็นกันเอง ตั้งใจฟังเมื่อเพื่อนออกมานำเสนอผลงาน มีการสืบค้นข้อมูลก่อนทำงาน ขณะทำงานกลุ่มนักเรียนบางห้องจะส่งเสียงดัง และหยอกล้อกับเพื่อน นอกจากนี้ยังมีเด็กอ่อนบางคนนั่งซึ่มเหมือนจะหลับขณะครูให้ทำกิจกรรม

ส่วนครูผู้สอนนั้น พบว่า มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูล มาใช้ในการผลิตสื่อ การสอนเรื่องต่าง ๆ เช่น บันทึทิกเทป ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์มาใช้เป็นสื่อ ประกอบการสอน มีการจัดเตรียมสื่อที่โรงเรียนมีในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ไว้อย่างพร้อมเพรียง

ขณะที่เด็กเรียนรู้ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวก ให้ความช่วยเหลือ และให้คำชี้แนะ ซึ่งวิธีการดังกล่าวช่วยให้เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนเป็นอย่างดี ครูส่วนใหญ่ใจดี เอาใจใส่เด็ก และให้กำลังใจเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ครูหญิงคนหนึ่งใช้บุคลิกที่ร่าเริง ใช้การร้องเพลง และพูดตลกให้เด็กขำ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมที่ครูจัดให้ ซึ่งเป็นวิธีที่ได้ผล แต่บางครั้งผู้เรียนก็มีความตื่นตัวมากเกินไป นอกจากนี้ครูแสดงความสนิทสนม และเป็นกันเองกับเด็กด้วยการ กอด และหอมแก้มเด็ก ๆ และครูก็ไม่ว่าถ้าเด็กเข้ามากอดหรือหอมแก้มครู

ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม เช่น การไม่บังคับให้เด็กนั่งอยู่กับที่ แต่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้สอบถามเทคนิควิธีการทำงานจากเพื่อน ให้นักเรียนช่วยกันคิด และสอนเทคนิคต่าง ๆ ให้แก่กัน การแบ่งความรู้ออกเป็นฐานต่าง ๆ และให้เด็กเข้าไปศึกษาและนำความรู้กลับมารวมกัน ผลงานของเด็กที่ได้จากการเขียน map ความรู้มีลักษณะเหมือนกับการนำความรู้แต่ละส่วนมาประกอบกันเหมือนภาพตัดต่อมากกว่าเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ครูบางคนยังสนับสนุนให้เด็กได้สืบค้นความรู้ใหม่จาก internet และมีการติดตามผลโดยให้นักเรียนบันทึกความรู้ที่ได้มาส่งครู จัดเตรียมสื่อเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล ใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิด แต่ก็มีบางครั้ง เมื่อเด็กทำผิดก็จะบอกทันทีว่าผิด ซึ่งเป็นการปิดกั้นโอกาสที่เด็กจะได้เรียนรู้และเข้าใจด้วยตนเอง

ช่วงทำกิจกรรม ครูบางคนจะจัดกิจกรรมโดยให้เด็กมีการประเมินผลงาน ด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กออกมาเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียนให้เพื่อน ๆ ฟัง ซึ่งครูจะคอยดูแล และตักเตือนให้เพื่อน ๆ ตั้งใจรับฟัง โดยกระตุ้นให้เพื่อนถามคำถาม และมีการประเมินผลการทำงานของกลุ่ม โดยครูจะให้เด็กประเมินกันเองก่อน จากนั้นครูจะวิเคราะห์การประเมินอีกครั้ง

นอกจากนั้น จากการประมวลข้อมูลที่ได้ทั้งจากเอกสาร การสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์ ครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน พบว่า ยุทธวิธี / วิธีการ ที่ครูใช้ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีดังนี้

ก) วิธีการที่ครูใช้ในการพัฒนาตนเอง

- 1) การเข้ารับการอบรมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ติดตามข่าวสารและอ่านเอกสารความรู้ หนังสือและตำราต่าง ๆ
- 2) การไปศึกษาดูงานโรงเรียน และสถานที่ต่าง ๆ แล้วกลับมาถ่ายทอดให้ครูอื่น ๆ ที่ไม่ได้ไป
- 3) การเสวนาพูดคุยเชิงวิชาการกับเพื่อนครู และการประชุมกลุ่มย่อย การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับครูแกนนำหรือครูที่เก่ง ๆ
- 4) การมีส่วนร่วมในการทำงานที่ผู้บริหารมอบหมาย ทำให้ต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำ
- 5) การเรียนรู้จากการสังเกตการสอนของเพื่อนครู
- 6) การนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเขียนหลักสูตรใหม่ที่เน้นการทำโครงการ การมีส่วนร่วมในห้องเรียนวิทยาศาสตร์ที่จัดโดยเทเลคอมเอเชีย การนำโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ดมาใช้ การบูรณาการในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นต้น
- 7) การนิเทศภายใน ช่วยให้ครูได้ข้อมูลเกี่ยวกับการสอนของตน และปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น
- 8) การเรียนรู้จากประสบการณ์การสอน การวิเคราะห์ การคิดไตร่ตรอง โดยนำผลที่เกิดขึ้นจากการสอนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสอนต่อ ๆ ไป

ข) วิธีการที่ครูใช้ในการเรียนการสอน

การเตรียมการสอน

- 1) การวางแผนการสอนและเตรียมการสอนโดยยึดหลักการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ
- 2) ครูเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมคิด แสดงความคิดเห็นและวางแผนการสอนร่วมกับครู
- 3) ครูมีการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์และสื่อการสอนต่าง ๆ ให้พร้อมสำหรับเด็ก

ค) กระบวนการสอน / กิจกรรมการเรียนรู้

ในด้านการเรียนการสอนนั้น ประมวลได้ว่า ครูทั้งหมดใช้วิธีการร่วมกันอยู่

5 ประการ คือ

1) โครงการหาความรู้ในโลกกว้าง

ทางโรงเรียนจะมีโครงการนี้ตลอดปี โดยให้เด็กไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งโรงเรียนได้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่ายของชุมชนจัดแหล่งความรู้ไว้ให้เด็กทุกชั้นตามความสนใจของเด็กแต่ละวัย จะมีครูท่านหนึ่งไม่ต้องสอนแต่จะเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำเด็กไป และจัดทำโครงการตลอดปี แนวคิดนี้ผู้บริหารเป็นผู้คิดแล้วร่วมมือกันในโรงเรียน เมื่อนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ แล้วก็จะกลับมาทำงานของหลาย ๆ วิชา ซึ่งเป็นการสอนแบบบูรณาการหลักสูตร เด็กจะกลับมาทำโครงการภายใน 1 สัปดาห์ หลังจากไปแสวงหาความรู้จากภายนอก

2) การบูรณาการการสอน

การบูรณาการหลักสูตรจะนำเนื้อหาสาระ สปช. มาแทรกในภาษาไทย ใน การเรียนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ถ้าสอนเลขก็จะสอนภาษาไทยไปด้วย ภาษาไทยสามารถบูรณาการได้ทุกวิชา ทางโรงเรียนสนับสนุนให้ครูบูรณาการในการสอนภาษาไทย มีการบูรณาการคุณธรรมด้วย คุณธรรมที่ยืนพื้นคือ ความรับผิดชอบ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ จะเพิ่มความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ จะปลูกฝังคุณธรรมผ่านนิทาน หลีกจากฟังนิทานก็ให้วาดรูปและเขียนข้อคิดที่ได้

หลักสูตรบูรณาการจะพิจารณาในแต่ละปี จะมีการวิเคราะห์หลักสูตรและนำมาแยกว่าจะสอนไปในแนวไหน โดยมีการกำหนดการสอนร่วมกัน

3) การสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา

การสอนแบบ มปป. เป็นการภาษาไทยที่เริ่มจาก การเขียนเรื่องที่เด็กมีประสบการณ์มาก่อน เด็กจะเขียนเล่าเรื่องราวที่พบมาส่งครู วาดรูปประกอบ จากนั้นก็แยกประโยค เป็นคำ แยกเป็นพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ แล้วไปถึงการเขียน ซึ่งจะมี 5 ขั้นตอน คือ ครูเล่าเรื่องให้เด็ก ให้เด็กเล่าเรื่อง ครูเขียนประโยคทีละแผ่นโดยไม่สะกดคำและให้เด็กวาดรูป ให้เด็กทำงานกลุ่ม โดยทำเป็นหนังสือเป็นเล่ม เดือนละ 1 เล่ม ในขั้นสุดท้ายจะให้จำคำ และฝึกหลักภาษา สำหรับการทดสอบ จะมีทั้งการทดสอบก่อนและหลังเรียน

4) การทำโครงงาน

การทำโครงงานใช้กับทุกวิชา โดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นโครงงานอิสระตามความสนใจของเด็ก มีการประกวดโครงงานของนักเรียนทุกระดับชั้น และมีเกียรติบัตรให้ มีการประกวดโครงงานวิทยาศาสตร์ ประกวดสิ่งประดิษฐ์ การทดลอง การสาธิต ฯลฯ การทำ

โครงการจะทำให้เด็กได้คิด ได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง แล้วผลิตชิ้นงานออกมา ครูจะประเมินผลตามชิ้นงาน ซึ่งส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียนเป็นอย่างดี

5) การขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

โรงเรียนจะมีผู้ปกครองที่มีความถนัดในด้านใดด้านหนึ่งมาช่วยจัดกิจกรรมในห้องเรียน แต่ละห้องจะมีผู้ปกครองเป็นกรรมการ 5 ท่าน ผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับทางโรงเรียน และคอยช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือในด้านงบประมาณและช่วยเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน ซึ่งโรงเรียนก็นำแนวคิดมาดำเนินการตามความต้องการของทุกฝ่าย

นอกจากยุทธวิธีร่วม 5 ประการดังกล่าวแล้ว ครูบางคนจะใช้การนำวิธีสอนแบบใหม่ผสมแบบเก่า เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น ครูส่วนใหญ่จะใช้วิธีสอนหลายแบบ ซึ่งการออกแบบการสอนจะแตกต่างกันไปตามเนื้อหา แต่ครูเกือบทุกคนใช้วิธีการให้นักเรียนสืบค้นข้อมูล และเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น สืบค้นข้อมูลจาก Internet หนังสือ มีการพาเด็กไปทัศนศึกษาตามที่ต่าง ๆ รวมทั้งได้เรียนรู้จากการเชิญวิทยากรเข้ามาให้ความรู้ในโรงเรียน มีการให้เด็กทำโครงการในทุกวิชาโดยเริ่มจากวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการจัดประกวดโครงการทุกระดับชั้น และมีการมอบเกียรติบัตรให้ ครูบางคนให้ความสำคัญกับความหลากหลายของสื่อที่ใช้ในการสอน เช่น มีการนำเกม วีดิโอ และกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้ประกอบการสอนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดบรรยากาศในห้องเรียนด้วยการนำผลงานเด็กมาติดบอร์ด เป็นต้น

ครูบางคนใช้วิธีพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการสอนให้เด็กเรียนรู้เรื่องทำงานกลุ่ม พัฒนาด้านคุณธรรม รู้จักการเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือกัน มารยาทในการฟัง มีความซื่อสัตย์ มีสัมมาคาราวะ เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งครูส่วนใหญ่จะไม่ทำโทษด้วยวิธีที่รุนแรง ไม่ตี แต่จะใช้วิธีเสริมแรงด้วยการแจกบัตรทำความดี

ครูส่วนใหญ่จะใช้วิธีการประเมินหลายรูปแบบ เช่น การสังเกต สอบถาม แบบทดสอบ การทำPortfolio การให้เด็กเขียนบันทึกได้ตอบกับครูเพื่อให้อุบัติการณ์มากขึ้น มีการจัดประกวดโครงการของนักเรียน ซึ่งเด็กจะได้ประเมินตัวเองตอนท้ายของทุกบทเรียน โดยให้เด็กเป็นผู้สรุปปัญหาด้วยตัวเอง และรายงานวิธีแก้ปัญหาให้เพื่อนรู้ ทำให้เด็กมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน

ครูส่วนใหญ่กล่าวว่า โรงเรียนเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้วยการประสานกับชุมชน มีการขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองที่มีความรู้ ให้ผู้ปกครอง

เป็นคณะกรรมการห้องละ 5 คน มีการขอความคิดเห็นจากผู้ปกครอง มีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน รายงานกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบอย่างต่อเนื่อง และมีการมอบหมายงานให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองที่บ้าน

ที่มาของวิธีการเหล่านั้น

ครูส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเห็นว่าวิธีการเหล่านั้นเกิดจากผู้บริหารทั้งในด้าน บุคลิกภาพ ส่วนตัว วิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครูคนหนึ่งกล่าวว่า เป็นสิ่งที่เกิดจากการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการทำงาน เช่น การมอบหมายให้ทำโครงการกลุ่ม เป็นต้น

ครูมากกว่าครึ่งหนึ่งกล่าวว่า การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอทำให้ครูนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเขียนหลักสูตรใหม่ที่เน้นการทำโครงการในทุกวิชา การมีส่วนร่วมในห้องเรียนวิทยาศาสตร์ที่จัดโดย เทเลคอมเอเชีย การอบรมโปรแกรมไมโครเวิร์ลด์ที่จัดขึ้นที่โรงเรียนนวมวิทย์ ซึ่งครูได้นำความรู้ที่ได้ไปบูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ และพัฒนาไปสู่การบูรณาการคอมพิวเตอร์ในวิชาอื่น ๆ

ครูบางคนกล่าวว่าวิธีพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดจากตนเอง เช่น การทำ mind mapping ในการเรียนหนังสือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับครูแกนนำ หรือครูที่เก่ง ๆ นอกจากนี้การศึกษาจากตำราต่าง ๆ ทำให้ได้รับแนวคิดของผู้รู้มาใช้ในการพัฒนาการสอนของตน

ครูบางคนกล่าวว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกิดจากการปฏิรูปการศึกษา และความร่วมมือของคณะครู

ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้วิธีการเหล่านั้น

ครูเกือบทุกคนพอใจอย่างมากกับผลที่เกิดขึ้น เนื่องจากเด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และสนุกสนานกับการเรียน มีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อน มีความพร้อม มีความสามารถมากขึ้น มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น ทั้งทางบวกและทางลบ มีความช่างสังเกต มีความเชื่อมั่นในตัวเอง เด็กมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียน ขยันค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และมีความคิดเป็นของตนเอง กล้าคิด คิดเป็น ทำเป็น มากขึ้น ครูคนหนึ่งกล่าวว่า การที่เด็กได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติตัวเอง ที่ช่วยให้เด็กนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ครูบางคนพอใจกับผลที่เกิดขึ้นกับตัวครู เช่น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ทำให้ครูมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาการสอนให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็ก และมีการทำสื่ออย่างเป็นระบบ

2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือกับครูและโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากพอใจในการพัฒนางานของโรงเรียนและเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับเด็ก ความร่วมมือที่ประกอบด้วย การติดตามข่าวสารจากโรงเรียน การดูแลให้เด็กทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน การเข้ามาเป็นคณะกรรมการห้อง การมาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การช่วยกันจัดกิจกรรมเพื่อหาทุนให้โรงเรียนใช้ในการพัฒนา การพบปะพูดคุยกับครูประจำชั้น ให้ความคิดเห็นและความช่วยเหลือแก่ครูในการแก้ปัญหาเด็ก ให้ความรู้ในเรื่องที่ตนเชี่ยวชาญแก่โรงเรียน หรือใช้ความเชี่ยวชาญของตนให้เป็นประโยชน์กับโรงเรียน ผู้ปกครองท่านหนึ่งซึ่งมีหน้าที่อยู่ในคณะกรรมการสมาคมครูผู้ปกครองกล่าวว่า ตนมีความเข้าใจโรงเรียนว่า โรงเรียนอยู่ในระบบราชการ ดังนั้น จึงไม่สามารถทำอะไรที่ต้องการได้อย่างอิสระ ดังนั้น สมาคมจึงพยายามให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในสิ่งที่โรงเรียนไม่สามารถทำได้ในระบบราชการ สมาคมจะพิจารณาให้การสนับสนุนโครงการที่มีประโยชน์โดยพิจารณาอย่างรอบคอบ เช่น ให้การสนับสนุนโครงการตั้งวงโยธวาทิต ซึ่งแม้จะใช้เงินทุนสูง แต่เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวอันได้แก่ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจของผู้ปกครอง เด็ก และครูแล้ว คิดว่าเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า หรือการให้การสนับสนุนครูไปศึกษาดูงานที่มาเลเซีย หรือการซื้อกล้องจุลทรรศน์ให้ครูและเด็กใช้ในการเรียนการสอน ก็ล้วนแต่เป็นโครงการที่เกิดประโยชน์คุ้มค่าทั้งสิ้น ผู้ปกครองท่านนี้เห็นความสำคัญของห้องสมุดมากเป็นพิเศษ ท่านกล่าวว่า โรงเรียนควรมีห้องสมุดที่ดี มีมุมอ่านหนังสือ มี CDROM มีหนังสือให้ค้นคว้าและศึกษาจำนวนมาก เพราะแม้จะไม่มีครู แต่มีห้องสมุดที่ดี เด็กก็สามารถเรียนรู้ได้

2.6 ความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนับว่าประสบความสำเร็จไปแล้วในระดับหนึ่ง โดยมีหลักฐานความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ดังนี้

ก. ข้อมูลจากการสอบถามและสัมภาษณ์ครู รวมทั้งการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

(1) ครูและผู้ปกครองกล่าวว่า ผู้บริหารทำงานเต็มศักยภาพ และมีความพร้อมในการพัฒนาอยู่ในระดับ 90% - 100% ในขณะที่ตัวครูเองมีความพร้อมประมาณ 80% - 100% และครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าโรงเรียนประสบความสำเร็จไปแล้วประมาณ 80% นอกจากนั้นยังกล่าวว่าผู้ปกครองนิยมนำบุตรหลานมาเข้าเรียน

(2) ครูมีการวางแผนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ และสื่อการสอนต่าง ๆ ให้พร้อมสำหรับเด็ก ครูมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาหลายประการ เช่น การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสบการณ์ทาง ภาษา การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การให้นักเรียนทดลองปฏิบัติจริง ทำโครงการ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พาไปทัศนศึกษารวมทั้งการ ฝึกให้เด็กคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก และฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่มและการแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น

(3) ครูมีพฤติกรรมการสอนเปลี่ยนแปลงไป เช่น ครูพูดน้อยลง สังเกตเด็กมากขึ้น ให้ คำแนะนำเด็ก เอาใจใส่และใกล้ชิดเด็กมากขึ้น ใจดีมากขึ้น ดูเด็กและลงโทษเด็กน้อยลง ให้การ เสริมแรงเด็กมากขึ้น

(4) ครูมีการจัดและประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานและมีการเปิดโอกาสให้เด็ก ประเมินตนเอง

(5) ครูกล่าวว่า นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ มีความใฝ่รู้ มีสัมมาคารวะดีขึ้น มี ทัศนคติที่ดีต่อการมาโรงเรียน แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และมีการนำความรู้ไปใช้มากขึ้น

ข. ข้อมูลจากการสอบถามนักเรียน

1) จากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีโอกาสดำเนินปฏิบัติและพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ตามที่พระราชบัญญัติกำหนดจำนวน 16 รายการ ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นว่า นักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดให้อยู่ในระดับมาก 14 รายการและมากที่สุด 1 รายการ ยกเว้นการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการและกระบวนการต่างๆ เช่น วิธีการหาความรู้ กระบวน การทำงานร่วมกับผู้อื่น กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ ที่อยู่ในระดับน้อย ส่วนรายการที่นักเรียนมีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ได้แก่การให้นักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่างๆดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดให้

เรื่องที่ปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		
	x	S.D.	ความหมาย
ในช่วงปีนี้นักเรียนได้ปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด			
1. นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	3.12	0.78	มาก
2. นักเรียนเป็นผู้เสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	3.20	0.81	มาก
3. นักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ	3.60	0.58	มากที่สุด
4. นักเรียนได้ใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	3.25	0.83	มาก
5. นักเรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับเพื่อน ๆ	3.32	0.72	มาก
6. นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.15	0.65	มาก
7. นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ เช่น วิธีการหาความรู้ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ	3.50	0.70	น้อย
8. นักเรียนมีโอกาสได้ทดลองเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลในเรื่องที่เรียน	3.30	0.54	มาก
9. นักเรียนได้รับการสอน หรืออบรมเกี่ยวกับคุณธรรมในวิชาต่าง ๆ	3.50	0.59	มาก
10. นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องที่สุดคคล้องกับความสนใจ และความถนัดของนักเรียน	3.35	0.73	มาก
11. นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่าง ๆ	3.44	0.73	มาก
12. นักเรียนได้ฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ในการเรียนวิชาต่าง ๆ	3.07	0.85	มาก
13. นักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ	3.42	0.67	มาก
14. นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง	3.07	0.82	มาก
15. นักเรียนได้ใช้สื่อและสภาพแวดล้อมที่ครูจัดให้	2.92	0.75	มาก
16. นักเรียนได้ไปศึกษาจากแหล่งความรู้ในชุมชน	3.46	0.87	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2) นักเรียนส่วนใหญ่ประเมินโรงเรียนของตนเองว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และได้ให้ข้อมูลว่า รู้สึกพอใจกับสิ่งที่โรงเรียนทำให้ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ในโรงเรียน ได้แก่ การไปศึกษานอกสถานที่ในกิจกรรมหาความรู้โลกกว้าง การเข้าค่าย เพราะได้เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่รู้ ชอบกิจกรรมปลูกต้นไม้ในโรงเรียน ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และชอบร่วมกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานราชวินิตร่วมใจ การร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาการ ซึ่งนักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมทักษะและได้ความรู้ เช่น การแข่งขันทางวิชาการ สป.กท.ม.เกมส์ นอกจากนี้ยังชอบกิจกรรม ใสบาตรทุกวันศุกร์ ธนาคารคุณธรรม กิจกรรมซื้อได้ขายเป็น นอกจากนี้ยังรู้สึกพึงพอใจกับการที่โรงเรียนได้ปรับปรุงด้านสถานที่ เช่น ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ห้องศูนย์คณิต ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด และห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

ในด้านการเรียนการสอนนั้น นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกพอใจกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเนื่องจาก ได้รับความรู้ที่แปลกใหม่และมีผลการเรียนดีขึ้น ครูใจดีและสอนสนุก ให้นักเรียนรู้จักการทำงานกลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็นและรับฟังกันมากขึ้น ชอบการทำโครงการ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนหนึ่งให้เหตุผลว่า “ รู้สึกชอบ เพราะนักเรียนสามารถหาความรู้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีใครมาบังคับ และมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น”

นอกจากนั้นนักเรียนยังชอบวิธีการที่ครูพูดหรืออธิบาย นำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน และมีเทคนิคการสอนเรื่องยาก ๆ ให้เข้าใจได้ง่าย ครูสนใจตอบคำถามที่เด็กถาม และขณะเดียวกันก็สอนเกี่ยวกับระเบียบวินัย และสอดแทรกคุณธรรมไปด้วยขณะสอน ครูคอยสังเกตเด็กแล้วช่วยให้เด็กแก้ไขปรับปรุงตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง มีการทำงานกลุ่ม ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ทำให้เกิดความสามัคคี มีการเสนองผลงานหน้าชั้นเรียน โดยที่แต่ละคนจะรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ได้ทำกิจกรรมและทดลองทำเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ซึ่งช่วยเพิ่มทักษะและช่วยให้เรียนเก่งขึ้น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คนหนึ่งให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า วิธีการดังกล่าวช่วยให้นักเรียนสามารถสอบเข้าเรียนต่อโรงเรียนมัธยมได้

ค. ข้อมูลจากผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองกล่าวว่า พอใจกับการพัฒนาโรงเรียนและยินดีให้ความร่วมมือและสนับสนุนโรงเรียนในทุกๆ ด้าน

ง. หลักฐานเอกสารและหลักฐานเชิงประจักษ์

(1) โรงเรียนได้รับการประกันคุณภาพตามมาตรฐาน ISO 9002

- (2) โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนนำร่องการปฏิรูปการเรียนรู้
- (3) โรงเรียนมีแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีการนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติ
- (4) โรงเรียนได้ปรับหลักสูตร และมีหลักสูตรใหม่ที่เน้นการทำโครงการและการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา มีการวิเคราะห์หลักสูตรแต่ละวิชาหรือพิจารณาความเหมาะสม และปรับให้เหมาะสม เช่น การเรียนเรื่องงานบ้าน งานประดิษฐ์ งานเกษตร ปรับให้เรียนเป็นเรื่อง ๆ และมีการปรับคาบเวลาเรียนบางวิชาให้เหมาะสมขึ้น เช่น วิชาคอมพิวเตอร์ปรับให้เป็น 100 นาที เป็นต้น
- (5) โรงเรียนมีระบบการนิเทศภายใน
- (6) โรงเรียนมีโครงการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ จำนวนมาก ได้แก่
- (7) โรงเรียนมีการปรับสภาพแวดล้อม อาคารเรียน ห้องเรียน และสื่อการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
- (8) ครูมีความตั้งใจในการทำงานและมีการพัฒนาตนเองสม่ำเสมอ โดยเข้ารับการอบรมทั้งจากโรงเรียน และที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น ไปศึกษาดูงานโรงเรียนทั้งในและต่างประเทศ เสวนาพูดคุยเชิงวิชาการกับเพื่อนครู และสังเกตการสอนของเพื่อนครู
- (9) นักเรียนมีผลงานจากการทำแฟ้มสะสมงาน และการทำโครงการ
- (10) ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการห้อง กรรมการโรงเรียน และให้การร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดงานวันราชวินิตร์ร่วมใจ การจัดตั้งวงโยธวาทิต การไปทัศนศึกษาร่วมกันระหว่างครู - ผู้ปกครอง - นักเรียน และสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน เช่น การจัดหากล่องจุลทรรศน์ให้ใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนานุเคราะห์ โดยจัดทุนให้ครูไปศึกษาดูงานที่ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น
- (11) เกิดเครือข่ายผู้ปกครองขึ้น ซึ่งครูและผู้ปกครองสามารถใช้เครือข่ายนี้ในการติดต่อประสานงาน ปรีกษาหารือ และช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก และจัดกิจกรรมสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน - ครู - ผู้ปกครอง - เด็ก

2.7 ปัญหา/อุปสรรคและความต้องการของโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

แม้บุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียนมีความรู้สึกว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนได้ประสบความสำเร็จไปมากแล้วก็ตาม แต่ถึงกระนั้น ก็พบว่า ทุกฝ่ายยังมีปัญหา/อุปสรรค/

2.7.1 ความต้องการของผู้บริหารและโรงเรียน

- (1) ต้องการบุคลากรเฉพาะทางที่มีความรู้ความสามารถในการสอน เช่น ครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ แพทย์และทันตแพทย์ผู้มีความรู้ทางวิชาชีพโดยตรง
- (2) ต้องการครูที่มีความใฝ่รู้ เสาะแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองและนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ...
- (3) ต้องการครูที่มีความพร้อมใจกับปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและเต็มกำลังความสามารถ
- (4) ต้องการสนับสนุนจากต้นสังกัดในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านนโยบาย และงบประมาณ เพราะโรงเรียนมีบุคลากรจำนวนมากและโรงเรียนมีเจตจำนงที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้ทัดเทียมโรงเรียนนานาชาติ
- (5) ต้องการคนงานมากขึ้นให้สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนที่มีมาก
- (6) ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนให้มากขึ้น

2.7.2 ความต้องการของครู

- (1) ต้องการให้ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูในการพัฒนาการเรียนการสอน เช่น การให้การยกย่อง เชิดชูเกียรติ
- (2) ต้องการให้องค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดี และไม่มีการใช้อำนาจในการลงโทษ
- (3) ต้องการความเข้าใจในการทำงาน มีกระบวนการทำงานที่ดี และทุกคนให้ความร่วมมือกัน
- (4) ต้องการให้มีการนิเทศช่วยเหลือครูอย่างสม่ำเสมอ
- (5) ต้องการให้มีการนำระบบประกันคุณภาพเข้ามาใช้
- (6) ต้องการให้มีฝ่ายผลิตสื่อการสอน ช่วยแบ่งเบาภาระครู ต้องการห้องที่มีสื่อและตำราให้ยืม
- (7) ต้องการความพร้อมด้านเอกสาร และสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้น
- (8) ต้องการให้ลดจำนวนเด็กในห้องเรียนให้เหลือ 25 คนต่อห้องเพื่อเน้นคุณภาพ
- (9) ต้องการให้ลดจำนวนห้องให้สัมพันธ์กับจำนวนครู
- (10) ต้องการให้ลดภาระงานสอนให้เหลือ 18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือให้สอนคนละ 2 วิชา
- (11) ต้องการให้โรงเรียนลดกิจกรรมลงไปบ้างเพราะครูมีงานมากเกินไป

- (12) ต้องการได้รับความรู้ใหม่อย่างสม่ำเสมอ เรื่องที่ครูสนใจต้องเรียนรู้มีดังนี้
- การไปศึกษาดูงานยังสถานที่/โรงเรียนต่าง ๆ ที่น่าสนใจ
 - วิธีจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ นวัตกรรมทางการสอน
 - การวัดและประเมินผล
 - การวิจัยชั้นเรียน
 - การใช้คอมพิวเตอร์และสื่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ internet
 - การผลิตสื่อและการทำสื่อคณิตศาสตร์
 - ความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ
 - การทำโครงการในระดับประถมศึกษาตอนต้น
 - ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่และอาชีพ
 - แนวทาง ข้อปฏิบัติ และความรู้ที่ชัดเกี่ยวกับการปฏิรูป
 - วิธีการนำความรู้ที่มีไปใช้กับเด็ก

2.7.3 ความต้องการของนักเรียน

ก. ความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับโรงเรียน

- (1) ต้องการให้โรงเรียนเพิ่มชั่วโมงการเรียนจริยศึกษา
- (2) ต้องการให้โรงเรียนจัดอบรม E.Q. ให้นักเรียน
- (3) ต้องการให้โรงเรียนออกกฎระเบียบ และสร้างข้อตกลงในเรื่องต่าง ๆ ให้มากขึ้น
- (4) ต้องการให้โรงเรียนให้การเสริมแรงแก่ผู้ที่ทำดี
- (5) ต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญ และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
- (6) ต้องการให้โรงเรียนจัดติวเข้มในช่วงสอบ ตอนพักกลางวัน
- (7) ต้องการให้โรงเรียนเพิ่มวิชาเรียนให้มากขึ้น
- (8) ต้องการให้โรงเรียนจัดการแข่งขันด้านวิชาการกับโรงเรียนอื่น ๆ

ข. ความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับครู

- (1) นักเรียนต้องการให้ครูทบทวนบทเรียน ให้การบ้าน และให้นักเรียนอ่านหนังสือให้มากขึ้น
- (2) สอนให้นักเรียนมีความรู้รอบตัว ให้นักเรียนดูทีวีเรื่องที่เป็นวิชาการ ให้นักเรียนได้เลือกเรียนสิ่งที่ตนดี
- (3) สอนไม่ให้เครียด มีเทคนิคมีมุขสอดแทรกในการสอน
- (4) สอนโดยใช้กิจกรรมหลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย และพาไปทัศนศึกษา

- (5) จัดการเรียนการสอนให้เด็กเก่ง-อ่อน แตกต่างกัน
- (6) สอนให้นักเรียนเข้าใจ อธิบายซ้ำ ๆ
- (7) ติดตามงานที่มอบหมาย
- (8) ให้นักเรียนพักสมองบ้าง ผ่อนคลายความเครียด
- (9) ไม่เปรียบเทียบความสามารถของเด็ก
- (10) ใจดี ไม่ดุเด็ก ไม่ลงโทษ เป็นกัลยาณมิตรกับเด็ก ให้นักเรียนซักถามได้

สอนเนื้อหาสาระที่เด็กสนใจดังนี้

- ประวัติศาสตร์ เรื่องเกี่ยวกับโรงเรียน ศิลปวัฒนธรรม สถานที่สำคัญ

ดนตรีไทย

- เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ อวกาศ จักรวาล ดาราศาสตร์ เครื่องบิน

- ภาษาต่าง ๆ

- การปลูกต้นไม้ กีฬา การป้องกันตัว การต่อไฟฟ้า

- การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์

- เพศสัมพันธ์(นักเรียนชั้น ป.6)

ค. ความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับผู้ปกครอง

นักเรียนต้องการให้ผู้ปกครอง

- (1) อธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตนสงสัยให้เข้าใจ
- (2) ชื้อหนังสือให้
- (3) ไม่บังคับให้อ่านหนังสือ หรือเรียนมากเกินไป
- (4) ให้อิสระแก่ลูกในการดูแลตนเอง
- (5) รักและเข้าใจ อธิบายเหตุผลให้เข้าใจเมื่อเกิดปัญหา

2.7.4 ความต้องการของผู้ปกครอง

- (1) ต้องการให้โรงเรียนเปิดสอนต่อถึงระดับมัธยมศึกษา
- (2) ต้องการให้โรงเรียนระดับมัธยมศึกษารับนักเรียนจากระดับประถมศึกษามากขึ้น
- (3) ต้องการให้เด็กเป็นคนดี มีวินัย กิริยามารยาทดี เข้าสังคม รู้หน้าที่ของตนใน

สังคม รู้จักเสียสละ ช่วยเหลือผู้อื่น

- (4) ต้องการให้เด็กมีความรู้ คติวิเคราะห์ คติริเริ่ม คบเพื่อนดี เชื่อฟังพ่อแม่

มีเหตุผล ไม่เอาแต่ใจตนเอง ตั้งใจเรียน และไม่ติดยาเสพติด

ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียน แนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการ
เรียนรู้ ยุทธวิธี / วิธีการ / กระบวนการสำคัญของครูที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการ
เรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน สภาพความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนา
กระบวนการเรียนรู้ ปัญหา / อุปสรรคและความต้องการของโรงเรียน ที่กล่าวมาข้างต้น ได้
ประมวลให้เห็นเป็นแผนภาพรวมในแผนผังต่อไปนี้

2.8 การสรุปองค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญ ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

จากข้อมูลที่ได้ประมวลไว้ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้ดังนี้

2.8.1 ด้านผู้บริหาร

คุณสมบัติของผู้บริหารที่เอื้ออย่างมากต่อความสำเร็จของการพัฒนา มีดังนี้

- (1) การเป็นผู้นำที่ดี เป็นแบบอย่างในการทำงาน
- (2) การมีวิสัยทัศน์และมีประสบการณ์ที่กว้าง
- (3) การเป็นผู้ใฝ่รู้ ที่ทันสมัย ติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางวิชาการ
- (4) การเป็นผู้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ "คิดและเคลื่อนที่ตลอดเวลา"
- (5) การเป็นผู้มีความเป็นประชาธิปไตย ใจกว้าง เปิดโอกาส ให้อิสระแก่ครูใน

การคิด การกระทำ รับฟังความคิดเห็นทั้งจากครูและนักเรียน และนำความคิดเห็นไปใช้ให้เป็นประโยชน์

- (6) การเป็นผู้มีความเสียสละ ดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ

2.8.2 ด้านการบริหารจัดการ

(1) มีการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนงานและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำวิสัยทัศน์ของโรงเรียน แผนงาน และแผนปฏิบัติการ และมีการปฏิบัติตามแผน และมีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2.8.3 ด้านตัวครู

ก. คุณสมบัติที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้

- (1) การมีจิตสำนึกและวิญญาณของความเป็นครู
- (2) การเห็นความสำคัญของเด็ก
- (3) การมีความพร้อม ให้ความร่วมมือ
- (4) การมีความตั้งใจในการทำงาน

ข. วิธีพัฒนาตนเอง

(1) เข้าร่วมอบรม การเข้าร่วมประชุม การไปศึกษาดูงานโรงเรียนต่าง ๆ และการติดตามข่าวสารความรู้จากเอกสาร หนังสือ และตำราต่าง ๆ

(2) เสวนาพูดคุยเชิงวิชาการกับเพื่อนครู การประชุมกลุ่มย่อย การพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้กับครูแกนนำหรือครูที่เก่ง ๆ

- (3) เรียนรู้จากการสาธิตการสอนของเพื่อนครู และจากการนิเทศภายใน

- (4) นำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการปฏิบัติงาน
- (5) เรียนรู้จากการคิดวิเคราะห์ประสบการณ์การสอนของตน

ค. วิธีการจัดการเรียนการสอน

- (1) เตรียมการสอนโดยวางแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- (2) เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอน
- (3) จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการสอนต่าง ๆ ให้พร้อม
- (4) จัดการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา
- (5) จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
- (6) พานักเรียนไปทัศนศึกษา ให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- (7) ให้นักเรียนทำการทดลอง ปฏิบัติจริง ทำโครงการ
- (8) ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย
- (9) ให้นักเรียนมีโอกาสเลือกศึกษาเรื่องที่ตนสนใจ
- (10) ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งหน้าที่

กันรับผิดชอบ และฝึกทักษะการแก้ปัญหา

- (11) ฝึกให้นักเรียนคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก
- (12) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ให้เล่นเกม คู่มือไอ ทำ

mind map จัดกลุ่มระดมสมอง เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ใช้คำถาม การสาธิต การตอบปัญหา การใช้บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง และการใช้สื่อต่าง ๆ เป็นต้น

- (13) จัดการวัดประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2.8.4 ด้านผู้ปกครองและชุมชน

- (1) ผู้ปกครอง/ชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย และการดำเนินงานของโรงเรียน
- (2) ผู้ปกครอง/ชุมชนได้รับโอกาส ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ให้ความคิดเห็น และคำปรึกษาแนะนำ เข้ามาร่วมเป็นกรรมการต่าง ๆ
- (3) ผู้ปกครอง/ชุมชนให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ทั้งทางด้านวิชาการ การสนับสนุนปัจจัยสิ่งของ การเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียน เป็นต้น
- (4) ผู้ปกครองให้การดูแลลูก เอาใจใส่ และติดต่อกับทางโรงเรียนเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ

ตอนที่ 3

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

3.1 การสรุปผลการวิจัย : กรณีศึกษาโรงเรียนราชวินิต (ประถมศึกษา)

3.1.1 บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนราชวินิต (ประถมศึกษา) เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนมีอาคารเรียน 7 อาคาร ส่วนใหญ่เป็นอาคาร 2 ชั้นและ 3 ชั้น มีห้องเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกข้างสมบูรณ์ โรงเรียนให้บริหารด้านสวัสดิการ จัดกรรับส่งนักเรียน โรงเรียนมีผู้อำนวยการ 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ 5 คน ครูประจำจำนวน 130 คน และครูอาสาสมัคร 49 คน ครูส่วนใหญ่ 124 คนมีวุฒิปริญญาตรี นักเรียนมี 3,054 คน ห้องเรียนระดับ ป. 1 – 6 มีระดับละ 14 ห้อง รวมทั้งสิ้น 84 ห้องเรียน

3.1.2 แนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้

ผู้บริหารเป็นผู้มีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มาก่อนที่จะมีปฏิรูปการศึกษาแล้ว และได้พยายามปรับเปลี่ยนแนวคิดของครูในโรงเรียนที่ตนบริหารเรื่อยมา และเมื่อเข้ามาบริหารงานโรงเรียนนี้ก็เช่นกัน ส่วนครูของโรงเรียนนั้น แต่เดิมก่อนการปฏิรูปการศึกษาก็มีแนวคิดในทำนองเดียวกันกับครูทั่วไปที่ว่า การเรียนรู้ของนักเรียนของนักเรียนเกิดขึ้นได้โดยการรับฟังความรู้จากครู ครูประเมินว่า ในความคิดเห็นของตนเองในอดีตเกี่ยวกับแนวคิดตาม พรบ. การศึกษาจำนวน 30 รายการอยู่ในระดับน้อยเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันระดับความคิดเห็นได้เพิ่มขึ้นเป็นระดับมากและมากที่สุดในทุกรายการและได้ให้ข้อมูลว่า การเรียนแบบเดิมมีผลเสียมากกว่าผลดี เช่น นักเรียนจะเรียนรู้เฉพาะเท่าที่ครูสอนเท่านั้น ขาดความกระตือรือร้นและสิ่งง่าย ไม่มีความมั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าแสดงออก ไม่สามารถคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง แต่ก็มีส่วนดีที่เด็กมีระเบียบวินัย มีความจำดี ส่วนแนวคิดใหม่ช่วยให้เด็กมีความสนใจเรียน มีความสุข และมีความคิดเป็นของตนเอง และมีเจตคติที่ดีต่อครูและโรงเรียน ซึ่งครูส่วนใหญ่พึงพอใจกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

3.1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ผู้บริหารของโรงเรียนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการพัฒนาโรงเรียนประสบความสำเร็จมาก่อนที่จะเข้ามาบริหารที่โรงเรียนนี้ ท่านจึงได้นำความรู้และประสบการณ์มาช่วยพัฒนาโรงเรียนได้อย่างดี เนื่องจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนใหญ่มีการ

บริหารผ่านระบบสายชั้น ทุกฝ่ายต่างมีอิสระจึงทำให้เกิดโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ผู้บริหารจึงใช้ยุทธวิธีแสวงหาจุดร่วมในการพัฒนา ที่ทุกฝ่ายจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนได้ ท่านจึงเริ่มต้นจากการปรับสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายใช้ประโยชน์ร่วมกัน และเป็นสิ่งที่เห็นการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ต่อจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ ก็มุ่งไปที่การปรับห้องเรียน พัฒนาห้องกิจกรรม จัดหาคอมพิวเตอร์ Key board และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ หลังจากนั้นจึงนำการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษามาใช้เป็นจุดร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน เนื่องจากผู้บริหารเห็นว่าเป็นแนวการสอนที่ดีและท่านมีความรู้ความเข้าใจ สามารถให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูได้ ท่านส่งเสริมการเรียนรู้ของครูในทุกรูปแบบ และเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดโครงการต่างๆ และส่งเสริมให้ทำงานร่วมกันเป็นทีม และคอยติดตามผลการทำงาน ท่านเป็นตัวอย่างของความเป็นผู้ "ช่างคิด ช่างวิเคราะห์ คิด และทำสิ่งใหม่ตลอดเวลา" ท่านสามารถนำแนวคิดต่างๆมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ด้วยกระบวนการ "ทำแนวคิดให้เป็นจริง" คือ การพยายามแปลงสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจน ท่านกระตุ้นให้ครูคิดวิเคราะห์ถึงเหตุผลและผลของการกระทำต่างๆ และกล้าที่จะตัดสินใจ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง หากเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดประโยชน์ต่อเด็กอย่างแท้จริง เมื่อให้โอกาสครูได้มีการคิดโครงการต่างๆที่จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กขึ้นแล้ว ท่านจะช่วยบริหารจัดการให้โครงการทั้งหลายดำเนินได้จริง เช่น การนำรถรับส่งนักเรียนมาใช้ประโยชน์ในการพานักเรียนไปทัศนศึกษาออกสถานที่ การปรับเปลี่ยนคาบเวลาเรียนคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้น เป็นต้น โครงการเด่นๆ ที่เป็นที่ยอมรับของนักเรียน มีหลายโครงการ เช่น โครงการหาความรู้ในโลกกว้าง โครงการซื้อได้ขายเป็น นอกจากนั้น ท่านยังส่งเสริมการจัดชมรมต่างๆ ให้เด็กได้เลือกเข้าร่วมตามความสนใจ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน สนับสนุนให้ครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และสร้างเครือข่ายผู้ปกครองขึ้น โดยในแต่ละห้องจะมีผู้ปกครองเข้ามาเป็นกรรมการห้อง และมีการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียนในระดับชั้นโดยการจัดไปทัศนศึกษาร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดเครือข่ายผู้ปกครองขึ้น ผู้ปกครองจะติดต่อถึงกันและกัน เพื่อปรึกษาหารือและช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ

ในด้านครูนั้น ครูมีความสนใจและตั้งใจในการสอน และพยายามปรับปรุงการสอนของตน โดยได้รับคำปรึกษาแนะนำจากการนิเทศภายใน และจากผู้บริหาร ยุทธวิธีสำคัญที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน ก็คือ การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ การบูรณาการการสอน การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา การให้นักเรียนทำโครงการ และการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

ครูกล่าวว่า โรงเรียนสามารถพัฒนาไปได้ดี มีมาตรฐานและมีชื่อเสียง เพราะผู้บริหาร มีวิสัยทัศน์และมีความสามารถสูง ครูส่วนใหญ่มีความพอใจเพราะโรงเรียนได้มีการพัฒนาจนได้รับ ISO 9002 และโรงเรียนมีปัญหาน้อยลง นอกจากนั้นเด็กยังรู้สึกพอใจกับโครงการ / กิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้มาก

3.1.4 องค์ประกอบ / ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

จากการศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน สรุปได้ว่า องค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้ คือ

1) ผู้บริหาร ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถสูง มีประสบการณ์กว้าง มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความละเอียด รอบคอบ มีโลกทัศน์กว้าง และตัดสินใจ เป็นผู้ที่สามารถทำได้ตามที่คิด และเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน อุทิศตนในกับงาน ทำงานหนักตลอดเวลา เสียสละ ดูแลเอาใจใส่ครู มีความเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

2) ยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ผู้บริหารใช้กลยุทธ์ในการเปลี่ยนแปลงที่ดี ใช้ได้ผล ที่สำคัญ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่อง การแสวงหาจุดร่วมในการพัฒนา (การปรับสภาพแวดล้อม การใช้แนวคิดการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา การบูรณาการการสอน และการให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงโดยการพาไปทัศนศึกษา) การนิเทศภายใน การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนคิดโครงการต่างๆ การบริการจัดการทั้งทางด้านงบประมาณและความสะดวกอื่นๆ เพื่อช่วยให้โครงการ / ความคิดสามารถดำเนินการได้ และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง นักเรียน

3) ครู ครูมีความพร้อมเห็นความสำคัญของเด็ก มีจิตสำนึกและวิญญูณครู ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา และพยายามเรียนรู้ ทดลองนำความรู้มาใช้ และปรับปรุงการสอนของตน

4) ยุทธวิธีของครูในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ครูใช้การสอนแบบบูรณาการ และการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา เป็นแนวคิดหลัก

5) ผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีเจตนาที่ดีต่อโรงเรียนให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือทั้งแก่โรงเรียน ครูและเด็ก

6) สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมทางด้านห้องสมุด อุปกรณ์ (คอมพิวเตอร์ key board) ห้องปฏิบัติการต่างๆ วัสดุและสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน สระว่ายน้ำ และสภาพแวดล้อมที่ดี ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสร้างบรรยากาศที่ดี

3.1.5 อุปสรรค / ปัญหาความต้องการของโรงเรียน

- 1) โรงเรียนต้องการบุคลากรเฉพาะทางที่มีความรู้ความสามารถในการสอน เช่น ครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ แพทย์และทันตแพทย์ที่มีความรู้ทางวิชาชีพโดยตรง
- 2) โรงเรียนต้องการการสนับสนุนจากต้นสังกัดในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านนโยบาย และงบประมาณ เพราะโรงเรียนมีบุคลากรจำนวนมาก และโรงเรียนมีความตั้งใจที่จะพัฒนาโรงเรียนให้ทัดเทียมโรงเรียนนานาชาติ
- 3) ครูต้องการความเข้าใจในการทำงาน มีกระบวนการทำงานที่ดี และทุกคนให้ความร่วมมือ ต้องการให้มีการนิเทศช่วยเหลือครูอย่างสม่ำเสมอ มีฝ่ายผลิตสื่อการสอนช่วยแบ่งเบาภาระครู ต้องการห้องที่มีสื่อและหนังสือให้ยืม ต้องการให้ลดจำนวนเด็กในห้องให้เหลือ 25 คน ลดภาระงานสอนให้เหลือ 18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และให้โรงเรียนลดกิจกรรมลงไปบ้าง เพราะครูมีงานมาก และต้องการได้รับความรู้ใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นยังต้องการให้ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยการยกย่อง เชิดชูเกียรติ และต้องการให้นำระบบประกันคุณภาพเข้ามาใช้
- 4) นักเรียนต้องการให้โรงเรียนออกกฎระเบียบและสร้างข้อตกลงในเรื่องต่างๆ ให้มากขึ้น ต้องการให้โรงเรียนจัดติวเข้ม เพิ่มวิชาเรียน จัดแข่งขันทางวิชาการกับโรงเรียนอื่นๆ จัดอบรม E.Q. และจริยศึกษา ต้องการให้ครูจัดกิจกรรมหลากหลายใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย สอนสนุกไม่เครียด อธิบายซ้ำๆ ติดตามงานของเด็ก จัดการเรียนการสอนให้เด็กเก่งและอ่อนต่างกัน ไม่ดูเด็ก ลงโทษเด็ก หรือเปรียบเทียบความสามารถของเด็ก และต้องการให้ครูสอนในสารทที่นักเรียนอยากรู้
- 5) ผู้ปกครองต้องการโรงเรียนเปิดสอนต่อถึงระดับมัธยมศึกษา

3.2 การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาก็คือ ผู้บริหาร คุณสมบัติส่วนตัวของผู้บริหารทั้งทางด้านวิชาการ และอุปนิสัย เป็นสิ่งที่สร้างความศรัทธา และความมั่นใจในการพัฒนา ผู้บริหารที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานสูง สามารถสร้างความเข้าใจและให้คำแนะนำที่ครูสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ช่วยให้ครูดำเนินการพัฒนาไปได้ด้วยความอบอุ่นใจและมั่นใจ ความเป็นประชาธิปไตย มีใจกว้าง เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน และรู้จักรับฟังความคิดเห็นของครูและนักเรียน ช่วยให้ครูได้มีโอกาสคิดริเริ่ม มีความผูกพันและความรับผิดชอบกับงานมากขึ้น และประการสำคัญที่สุดก็คือ การเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานในด้านของความขยัน ความรับผิดชอบ และความเสีย

สละ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จ เชื่อถือ และปฏิบัติตาม ความสำคัญของผู้บริหารนี้ นับว่าเป็นข้อค้นพบยืนยันตรงกันเสมอมา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ผู้บริหารมีบุคลากรจำนวนมาก คุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นยังเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ดังนั้นการพัฒนาโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้บริหาร ทั้งทางด้านวิชาการ และด้านอุปนิสัย หากสามารถพัฒนาผู้บริหารให้เป็นแบบอย่างที่ดีได้ ก็เท่ากับว่างานการพัฒนาได้สำเร็จไปแล้วเกือบครึ่งหนึ่ง

ข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารของโรงเรียนนี้ก็คือ แม้ว่าผู้บริหารไม่ได้มีคุณวุฒิทางการบริหาร แต่ด้วยความสามารถทางวิชาการ การมีประสบการณ์ และความช่างคิดช่างวิเคราะห์ ของผู้บริหาร ก็สามารถดำเนินการให้การพัฒนาโดดเด่นขึ้นได้ การที่ผู้บริหารแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ และไม่ปล่อยให้ประสบการณ์เหล่านั้นกลายเป็น “ประสบการณ์ที่ว่างเปล่า” คือไม่เกิดผลใด ๆ แต่กลับนำประสบการณ์เหล่านั้นมาคิด เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานของตน และคิดวิเคราะห์ให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้สิ่งที่อยู่ในความคิด กลายเป็นรูปธรรมความเป็นจริงขึ้นมาได้ นับเป็นคุณสมบัติที่โดดเด่นของผู้บริหาร และเป็นประเด็นที่ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้บริหารควรนำไปศึกษาวิเคราะห์ และแสวงหาแนวทางในการพัฒนาให้กับผู้บริหารคนอื่น ๆ ต่อไป

กรณีศึกษาโรงเรียนนี้ ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า ยุทธวิธีสำคัญวิธีหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและการปฏิบัติของครู ก็คือ การแสวงหาจุดร่วมในการพัฒนา ซึ่งผู้บริหารได้เริ่มจากสิ่งที่เห็นชัดเจน และทุกคนสามารถดำเนินการร่วมกันได้ง่ายก่อน อันได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และหลังจากนั้นจึงค่อย ๆ ก้าวเข้าไปสู่สิ่งที่ยากกว่า ซึ่งได้แก่การจัดการเรียนการสอน การนำการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาเข้าไปในห้องเรียน นับเป็นการแสวงหาจุดร่วมที่เหมาะสม เนื่องจากผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในเรื่องดังกล่าว จึงสามารถจัดการอบรม และให้คำปรึกษาแนะนำอย่างต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาสัมฤทธิ์ผล การแสวงหาจุดร่วมในการพัฒนาอย่างเหมาะสมนี้ จึงน่าจะเป็นยุทธวิธีที่ผู้พัฒนาโรงเรียนทั้งหลายพึงให้ความสำคัญ เพราะเป็นจุดที่จะก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก

การส่งเสริมให้ครูทำงานอย่างเป็นระบบ และทำงานร่วมกันเป็นทีม นับว่าเป็นยุทธวิธีอีกแบบหนึ่งในการช่วยให้การพัฒนาดำเนินไปได้ แต่การทำงานร่วมกันเป็นทีมนั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทำงานที่ดี รวมถึงการจัดทีมและมอบหมายงานอย่างทั่วถึงและยุติธรรม จึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักสมควรที่โรงเรียนทั้งหลายที่ประสงค์จะพัฒนาโรงเรียน ควรได้คำนึงถึง และมีการสร้างความเข้าใจ และฝึกทักษะในเรื่องนี้ด้วย

จากการสอบถามและสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดให้และความรู้สึกของนักเรียนในการเรียนรู้ตามกระบวนการนั้น ปรากฏว่า เด็กชอบการเรียนรู้จากกิจกรรม

หลากหลาย เช่น การทดลอง การปฏิบัติจริง การไปทัศนศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และได้เลือกเรื่อง หรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของตน และชอบเรียนกับครูที่สอนสนุก ไม่เครียด ไม่ดุและลงโทษเด็ก ใจดี ให้คำปรึกษา แนะนำเมื่อเด็กสงสัยหรือต้องการ และให้แรงเสริม หรือกำลังใจแก่เด็กจะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่เด็กนำมาล้วนสนับสนุนแนวคิดและการจัดการเรียนการสอนตาม พ.ร.บ.การศึกษา พ.ศ.2542 ทั้งสิ้น จึงน่าจะกล่าวได้ว่า กระบวนการเรียนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก พบว่า ครูมีความตั้งใจในการสอนสูงมาก และพยายามจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับเด็ก แต่ยังมีอุปสรรคบางประการซึ่งหากได้รับการช่วยเหลือ จะสามารถเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนี้

- 1) ความแม่นยำในเนื้อหาที่สอน
- 2) การนำเสนอรายงานของเด็ก ประสบปัญหาเรื่องเสียง เสียงของเด็กไม่ดังพอที่จะให้ทุกคนในชั้นเรียนได้ยินชัดเจน จึงส่งผลให้เด็กไม่ฟังกัน ทำให้การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ไม่บรรลุผล
- 3) การสร้างความรู้ของเด็ก โดยให้เด็กสร้างผังความรู้ด้วยตนเอง(เป็นกลุ่ม) พบว่าการสร้างผังความรู้ของเด็กเป็นการติดต่อข้อมูลความรู้มากกว่าเป็นการสร้างความเข้าใจในข้อมูล และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลความรู้ความเข้าใจนั้น

3.3 ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

- 1) รัฐควรให้การสนับสนุนในสิ่งที่โรงเรียนต้องการ เพื่อที่โรงเรียนจะได้พัฒนาไปได้ อย่างสูงสุดเต็มศักยภาพตามเป้าหมาย
- 2) จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก พบว่าครูมีความตั้งใจในการสอนสูงมาก และพยายามจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับเด็ก แต่ยังมีอุปสรรคบางประการ ซึ่งหากได้รับการช่วยเหลือ จะสามารถเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้ ดังนี้
 - (1) ความแม่นยำในเนื้อหาที่สอน
 - (2) การนำเสนอรายงานของเด็ก ประสบปัญหาเรื่องเสียง เสียงของเด็กไม่ดังพอที่จะให้ทุกคนในชั้นเรียนได้ยินชัดเจน จึงส่งผลให้เด็กไม่ฟังกัน ทำให้การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ไม่บรรลุผล
 - (3) การสร้างความรู้ของเด็กโดยการให้เด็กสร้างผังความรู้ด้วยตนเอง(เป็นกลุ่ม) พบว่า การสร้างผังความรู้ของเด็กเป็นการติดต่อข้อมูลความรู้มากกว่าสร้างความเข้าใจในข้อมูล และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลความรู้ด้วยความเข้าใจ

(4) วิธีการกระตุ้นให้เด็กคิดด้วยตนเอง

- 2) ครูบางท่านมีการะงานและกิจกรรมพิเศษที่ต้องทำ โรงเรียนจึงควรพิจารณาในการจัดสรรให้พอเหมาะ รวมทั้งการจัดให้มีฝ่ายผลิตสื่อเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระครู
- 3) โรงเรียนควรร่วมกันแสวงหาแนวทางลดจำนวนเด็กในแต่ละชั้นเรียน เพื่อช่วยเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการสอน
- 4) โรงเรียนควรแสวงหาวิธีการในการยกย่องเชิดชูเกียรติครูดีของโรงเรียนเพื่อเป็นการสร้างกำลังใจและระจูงใจแก่ครู

ข. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) รัฐควรให้สนับสนุนในสิ่งที่โรงเรียนต้องการ เพื่อโรงเรียนจะลามาารถพัฒนาไปได้อย่างสูงสุดเต็มศักยภาพตามเป้าหมาย
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรวบรวมแนวคิด แนวปฏิบัติที่ได้ผลของโรงเรียนเผยแพร่เป็นตัวอย่างให้แก่โรงเรียนอื่นๆ
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด แนวปฏิบัติของดีเด่น เผยแพร่เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ผู้บริหารคนอื่น ๆ และนำไปแนวทางในทางในการพัฒนาผู้บริหาร